

Завдання до самостійних занять
Форма навчання: дистанційна (лекції/семінари) з
12.05.2020 – 29.05.2020

**Предмет «Тенденції розвитку світової
драматургії»**

група МСМ 11-9

1 курс

Доцент Зайцева Ірина Євгенівна

Завдання 1:

1. Підготувати та законспектувати лекцію від 27.04 з теми:
«Тенденції розвитку світової драматургії XIX ст. - поч. XX ст.»,
розкриваючи наступні аспекти:
 - Чацький – вічний образ у комедії О. Грибоедова «Лихо з розуму».
 - Російська драматургія: новаторська драматургія О. Пушкіна.
 - Романтична драма. М. Лермонтов «Маскарад».
 - Художні особливості комедій М. Гоголя («Ревізор», «Одруження»).
 - Творчі пошуки у драматургії Л. Толстого, І. Тургенєва, М. Салтикова-Щедріна.
 - «Нова драма»: Г. Ібсен, Г. Гауптман, А. Стріндберг, М. Метерлінк, Б. Шоу, Е. Золя, А. Чехов.
 - Імпресіоністична драматургія А. Чехова: «Чайка», «Дядя Ваня», «Три сестри», «Вишневий сад».
 - Неоромантизм у драматургії Е. Ростана («Сірано де Бержерак»).
2. Прочитати та проаналізувати п'єси:
 - О. Грибоедов «Лихо з розуму».
 - М. Лермонтов «Маскарад».
 - М. Гоголь «Ревізор», «Одруження».
 - А. Чехов «Чайка», «Дядя Ваня», «Три сестри», «Вишневий сад».
 - Л. Толстой «Живий труп».
 - І. Тургенєв «Місяць на селі».

- М. Салтиков-Щедрін «Тіні».
- О. Пушкін «Маленькі трагедії».
- Г. Ібсен «Примари».
- Г. Гауптман «Перед заходом сонця».
- А. Стріндберг «Ерік XIV».
- Е. Ростан «Сірано де Бержерак».
- М. Метерлінк «Сліпі».
- Б. Шоу «Пігмаліон».
- Е. Золя «Тереза Ракен».

Аналіз драматургічного твору

- Аналіз драматургічного тексту і визначення сенсу назви.
- Єдність форми і змісту п'єси.
- Композиція (побудова) п'єси.
- Конфлікт
- Особливості індивідуального стилю автора, майстерність автора в зображенні характерів

3. *Семинар від 04.05: «Тенденції розвитку світової драматургії XIX ст. - поч. XX ст.»*

Підготувати семінарські доповіді (у конспекті) з питань:

- І Тургенєв як представник «натуралістичної школи» в драматургії. Художні особливості п'єси «Місяць на селі».
- Е Лабіш – майстер жанру «водевіль».
- Основні риси символізму – напрямку драматургії XIX – поч. XX ст.
- Парадокс – риса художнього методу О Уайльда, письменника і теоретика англійського естетизму (п'єса «Ідеальний чоловік»).
- Провідні теми драматургії корифеїв українського театру (М. Старицький, М. Кропивницький, П. Саксаганський, І. Карпенко-Карий).
- Художні особливості драматичних етюдів О. Олесья («По дорозі в Казку», «Над Дніпром»).

- Інтелектуально-романтична спрямованість і символічна вишуканість драматургії Лесі Українки («Лісова пісня», «Орґія», «Камінний господар»).
- Соціально-психологічний характер «міської» драматургії В. Винниченка («Брехня», «Чорна Пантера і Білий Ведмідь»).

Список рекомендованої літератури:

1. Хрестоматія з історії зарубіжної літератури (будь-якого року видання).
2. Бентли Э. Жизнь драмы, 2004 г.
3. Хрестоматія по истории зарубежного театра (любого года издания).
4. Паві П. Словник театру, 2006 р.
5. Аникст А. Теория драмы на западе в первой половине XIX ст. Эпоха романтизма, 1980 р.
6. Аникст А. Теория драмы на западе в второй половине XIX ст., 1988 г.
7. Вучков Ю. Краткая история мировой драматургии (перевод с болгарского), 2011 г.
8. Галич О. Теорія літератури, 2001 р.
9. Драматургия 19 века / И. Н. Соловьёва, 2008 г.
10. Драматургия 20 века / О. Б. Кушлина – книга первая, 2008 г.
11. Журчева О. Словарь драмы // Жанровые и стилевые тенденции в драматургии 20 века: учебное пособие, 2001 г.
12. Зингерман Б. Очерк истории драмы 20 века: Чехов, Стриндберг, Ибсен, Меттерлинк, Пиранделло, Брехт, Гауптман, Лорка, Аннуй, 1979 г.
13. Зингерман Б. Театр Чехова и его мировое значение, 1988 г.
14. Івашків В. Українська романтична драма 30-80-х років XIX ст., 1990 р.
15. Малютіна Н. Українська драматургія кінця XIX - початку XX ст.: навчальний посібник, 2010 р.
16. Стайн Дж. Сучасна драма в театрі та театральній практиці. Книга 1. Реалізм і натуралізм. Львів: ЛНУ, 2003 р.
17. Стайн Дж. Сучасна драма в театрі та театральній практиці. Книга 2. Символізм, сюрреалізм і абсурд. Львів: ЛНУ, 2003 р.

- 18.Хороб С. Українська модерна драма кінця XIX - початку XX ст.
(неоромантизм, символізм, експресіонізм)
- 19.Хрестоматія з теорії драми: особливості драматургічного мистецтва
XIX-XX ст., 1988 р., Київ

Завдання 2:

1. *Підготувати та законспектувати лекцію від 11.05 з теми:
«Тенденції розвитку драматургії XX ст.», розкриваючи наступні
аспекти:*

У західноєвропейському театрі і драматургії XX ст. відбуваються великі зміни, формуються нові течії, з'являються нові імена. У Німеччині виникає драма експресіонізму, Брехт стає автором «епічної драми». У Франції домінує інтелектуальна драма, у контексті якої розвивається екзистенціальна драма. На початку 1950-х років народжується драма абсурду. В Англії народжується нова течія – «сердиті молоді люди», або «драма нової хвилі» (Озборн, «Озирнись у гніві», 1956). У 1960-і роки в Німеччині з'являється документальна драма, пізніше – постдокументальна. Італія збагачує світове мистецтво новаторською драматургією Піранделло, естетикою неореалізму, соціально значущою драмою Е. Де Філіппо. У світовому театральному просторі вагоме місце займає драматургія США. Це соціально-філософські драми О'Ніла, «поетичний реалізм» творів Т. Вільямса, соціально-політична проблематика А. Міллера, еkleктизм Е. Олбі та художні здобутки інших драматургів.

- Експресіонізм у драматургії (Г. Кайзер, Е. Толлер).**
- Драматургія Б. Брехта – «неаристотелівський», епічний театр.**
- «Інтелектуальна» та екзистенціальна драма (Ж. Ануй – дослідник філософських, етичних проблем; Ж.-П. Сартр – філософ-екзистенціаліст і драматург, п'єса як філософська парабола (іносказання, притча морально-повчального змісту)).**
- Драма абсурду: основні мотиви та художні особливості.**
Е. Іонеско «Носороги» – драма самотності, індивідуальної свідомості у зіткненні зі суспільним механізмом.

С. Беккет «Чекаючи на Годо» – абсурд – зміст і художня форма, ідея людської екзистенції (існування) в абсурдному, хаотичному, дисгармонійному світі.

Ж. Жене «Служниці» – трагізм буття, зіткнення мрій і реальності, підсвідомі бажання.

•**«Сердиті молоді люди» – група англійських письменників, драматургів 1950-х років.**

Їх головна тема творчості – нонконформізм, новий літературний тип (стосунки героя і суспільства, психологія післявоєнної молоді).

Дж. Осборн як один із лідерів руху «сердиті молоді люди», його п'єса «Озирнись у гніві» (1956) – нова сторінка в історії англійського театру під назвою «драма нової хвилі» та її суспільний резонанс.

•**Г. Пінтер – майстер підтексту.**

У його творах соціальні зіткнення постають на інтимному, психологічному рівні, теми – самотність, роз'єднаність людей, «Сторож» (1959) – англійський варіант «театру абсурду».

•**«Інтелектуальна» драма швейцарських драматургів М. Фріша та Ф. Дюрренматта.**

Суть поетики драматурга М. Фріша – аналіз, зосередження на психологічних проблемах, збереження індивідуумом вірності самому собі та своїм моральним засадам; «Бідерман та підпалювачі» (1958) – мовчазне потурання фашизму. Суть поетики драматурга Ф. Дюрренматта – гротеск і відчуження, наслідування естетики брехтівського епічного театру; «Візит другої дами» – мотив зневіри у людину, проблема позитивного героя свідомо виведена за дужки.

•**Поетичний театр Ф. Г. Лорки (1898-1936).**

Засновник пересувного театру «Ла-Баррака», автор п'єси «Криваве весілля».

•**Реальний та ілюзорний світ у п'єсах італійського драматурга Л. Піранделло (1867-1936).**

П'єса «Шість персонажів у пошуках автора» – маніфест нового театру.

• **Е. Де Філіппо (1900-1984) – автор «живого літопису» сучасної Італії.**

Основні риси стилю – гуманізм, реалізм, народність. п'єси «Мистецтво комедії», «Філумена Мартурано» та інші твори – явище сучасного світового театру.

• **Драматургія США.**

Ю. О'Ніл (1888-1953) – засновник північноамериканської драми, головна тема – трагедія втрати душі на шляху досягнення американської мрії, автор соціально-філософських драм, майстер глибокого психологізму; «Любов під берестами» (1924) – найвизначніша його п'єса.

Т. Вільямс (1911-1983) – автор п'єс «поетичного реалізму», в яких істотне місце займає символ, конкретно-побутовий план доповнюється символічно-поетичним, знакові п'єси – «Трамвай «Бажання» (1948), «Скляний звіринець».

А. Міллер (1915-2014), одна з основних тем – особа і сучасне суспільство, соціальна природа людських трагедій в цьому суспільстві; знакова п'єса – «Смерть комівояжера», образ головного героя Віллі Ломена став узагальнюючим, проблема сенсу життя, згубність ілюзій, які знаходяться в конфлікті з реальністю.

Е. Олбі – драматург-еклектик, прийоми соціально-психологічних драм і театру абсурду, трагедія самоти і бездуховності в п'єсі «Хто боїться Вірджинії Вульф?»

• **Широка популярність польського драматурга Сл. Мрожека як одного з представників драми абсурду («Емігранти», «Танго» та ін. п'єси).**

• **Шляхи розвитку радянської драматургії.**

Російська драматургія першого десятиріччя ХХ ст. розвивається під впливом західноєвропейської драматургії, а після подій 1917 і утворення нової держави починається новий етап і шлях розвитку. Автором першої радянської п'єси – «Містерія-буф» (1918) – був відомий поет В. Маяковський (пізніше з'явилися сатиричні комедії «Клоп» і «Баня»). Нові герої і теми, які висвітлювали життя молодії держави, знайшли втілення в драматургії К. Треньова («Любов Ярова»), М. Погодіна («Людина з рушницею», «Темп»), М. Булгакова та інших авторів. У 1930-і роки розпочинає свій творчий

шлях молодий автор О. Арбузов, найвідоміша його п'єса 1930-х років – «Таня».

1932 рік – визнання основним методом у мистецтві методу соціалістичного реалізму (домінування реалістичного напрямку, закінчення часу сценічних експериментів, ідеологічно-тематичний критерій оцінки художнього твору).

•**Радянська драматургія 1940-1950-х років.**

Поява нової драматургії та нових образів, п'єси «Навала» Л. Леонова, «Фронт» О. Корнійчука, «Хлопець з нашого міста» К. Сімонова. 1946 рік – посилення ідеологічного контролю і цензури. «Теорія безконфліктності» та її негативні наслідки для мистецтва.

•**Радянська драматургія 1960-1980-х років.**

Популярні драматурги 1960-1980-х років у російському театрі були О. Арбузов, В. Розов, О. Володін – драматурги-«шістдесятники», які висвітлювали соціальні, моральні та психологічні конфлікти сучасного суспільства.

О. Арбузов (1908-1986): «Таня», «Мій бідолашний Марат», «Іркутська історія», «Жорстокі ігри» та ін.; театр Арбузова – «завжди розповідь про почуття між чоловіком і жінкою», ліричність як основна властивість п'єс Арбузова.

В. Розов (1913-2011): «Вічно живі» – творчий маніфест театру-студії «Современник» під керівництвом О. Єфремова; п'єси «В добрий час», «Гніздо глухаря», «Кабанчик».

О. Володін (1919-2001): «Фабричне дівчисько», «П'ять вечорів». «*Виробнича п'єса*» як соціальне замовлення часу, яке задовольнялося насамперед зусиллями російських авторів – п'єси І. Дворецького «Людина зі сторони», О. Гельмана «Протокол одного засідання», «Ми, що нижче підписалися».

О. Вампілов (1937-1973): «Качине полювання», «Старший син», «Провінційні анекдоти», «Минулого літа у Чулімську». Особливе місце в історії радянської драматургії та театру належить творчості Вампілова. Він створює нову систему відносин з глядачем; п'єси Вампілова розбивали будь-який стереотип мислення, він створює незвичний тип героя, досліджує складну особистість в усіх її протиріччях і контрастах, використовує нехарактерний для психологічної драми прийом відсторонення, поєднує традиції

Чехова, гостроту Гоголя, побутову достовірність Островського; фінальне прозріння героя – результат відсторонення героя від самого себе, прозріння радісне чи гірке – підсумкові роздуми і висновки, які підводять ризику під прожитим на цю мить життям; вампіловська драматургія характеризується складною, багат шаровою структурою, не простою побудовою фабули і елементами символіки. Качине полювання, Чулімськ – поетичні метафори; тема людської духовності у п'єсах Вампілова знаходить зовсім новий ракурс висвітлення, предметом уваги автора стала душевна спустошеність як загроза, що нависла над людиною, або як непоправний результат краху особистості.

Під впливом творчості Вампілова виникає драматургія «*нової хвилі*», або «*поствампіловська драма*» – п'єси 80-х років ХХ ст., вони дуже різні, автори не схожі один на одного. Це драматурги **В. Славкін** («Доросла дочка молодої людини»), **Л. Петрушевська** («Три дівчини у блакитному»), **О. Галін** («Зірки на вранішньому небі»), **Л. Разумовська** («Дорога Олена Сергіївна») та інші. Під егідою найкращої п'єси Вампілова «Качине полювання» прийшли у драматургію ці автори; героям «нової хвилі» притаманні самоаналіз і пошук свого місця у реаліях сьогодення, тому увага до деталей у спогадах про минулий час, найчастіше невизначеність фіналу – простір для глядацької фантазії; автори приховують свої симпатії та антипатії, змушують кожного глядача думати, шукати своє кредо, свій символ віри, іноді життєва історія стає притчею.

• Основні тенденції в українській драматургії ХХ ст.

Творчість М. Куліша (1892-1937) – вершина української драматургії ХХ ст., п'єси «97», «Народний Малахій», «Маклена Граса» – перлини і української, і світової художньої скарбниці.

Я. Мамонтов, І. Кочерга, М. Ірчан, І. Дніпровський, І.

Микитенко, Ю. Яновський, О. Корнійчук – відомі драматурги 1920-1930-х років.

Олександр Довженко, автор п'єс «Життя у цвіту», «Нашадки запорожців» (1940-1950-і роки).

Драматурги 1950-1960-х років: М. Зарудний, О. Левада (віршована філософська трагедія «Фауст і смерть»), **О. Коломієць** («Фараони», «Голубі олені», «Кравцов»), продовжує творчу діяльність

О. Корнійчук – «Сторінки щоденника» (1965).

1970-1980-і роки – В. Врублевська «Кафедра». Творчість драматургів «нової хвилі»: перехід від соцреалістичної традиції до формування сучасної постмодерної драми. Драматурги «нової хвилі»: **Я. Верещак, Я. Стельмах, А. Крим, Л. Хоролець** та інші – п'єси цих драматургів характеризувалися рефлексійністю, суспільні процеси відображалися крізь призму внутрішнього світу героя; поява суспільно-рефлексійного типу драми.

2. *Прочитати та проаналізувати п'єси:*

- Булгаков «Дні Турбіних»
- Горький «На дні», «Васса Железнова» (2 редакція)
- Маяковський «Клоп», «Баня»
- Толлер «Людина-маса»
- Брехт «Матінка Кураж та її діти»
- Кочерга «Ярослав Мудрий»
- Куліш «Маклена Граса»
- Довженко «Поема про море»
- Крим «Осінь у Вероні»
- Хоролець «Мені тридцять років»
- Стельмах Я «Синій автомобіль»
- Врублівська «Кафедра»
- Вайс «Дізнання»
- Дюрренматт «Візит старої дами»
- Пінтер «Сторож»
- Ануй «Антигона»
- Сартр «Мухи»
- Вампілов «Качине полбвання»
- Міллер «Смерть комівояжера»
- Олбі «Хто боїться Вірджинію Вульф?»
- Вільямс «Трамвай «Бажання»
- Славкін «Доросла дочка молодого людини»

Аналіз драматургічного твору

- Аналіз драматургічного тексту і визначення сенсу назви.
- Єдність форми і змісту п'єси.
- Композиція (побудова) п'єси.

- Конфлікт
- Особливості індивідуального стилю автора, майстерність автора в зображенні характерів

3. *Розглянути і законспектувати наступні поняття:*

- Драма експресіонізму.
- Епічна драма.
- Соціалістичний реалізм.
- Документальна драма.
- Постдокументальна драма.
- Драма абсурду.
- Інтелектуальна драма.
- Драматургія «сердитих молодих людей».
- Драматургія «поетичного реалізму».
- «Вампіловська» драма.
- «Поствампіловська» драма (або драматургія «нової хвилі»).
- Драматургія української «нової хвилі» 1980-х років.

Дати відповідь на теоретичні питання для самоперевірки:

- Які характерні особливості стилістики драматургії експресіонізму?
- Які найвідоміші німецькі драматурги-експресіоністи вивели німецьку драму і театр на міжнародний рівень?
- У чому новаторство драматургії Б. Брехта?
- Які художні особливості творчості іспанського драматурга Ф. Г. Лорки?
- На які періоди розподіляють творчий шлях французького драматурга Ж. Ануя?
- У чому сутність філософської основи драматургії театру абсурду?
- Які історичні передумови виникнення драматургії «сердитих молодих людей» в англійському театрі?
- Хто є представниками документальної драми 1960-х років? Які характерні риси цього жанру?
- Художні особливості постдокументальної драми.
- Яка ідейна проблематика п'єс американського драматурга Е. Олбі?
- Які основні етапи розвитку української драматургії радянського періоду?

- Чому драматургію М. Куліша вважають вершиною української драматургії 20 ст.?
- Яка тематика найвідоміших російських драматургів радянського періоду 1960-1980-х років?
- Як охарактеризувати новаторство творчого стилю О. Вампілова?
- Які художні особливості творчості драматургів «нової хвилі» 1970-1980-х років?

4. *Семінар від 18.05: «Тенденції розвитку драматургії ХХ ст.»*

Підготувати семінарські доповіді з питань:

- Теорія документального театру драматурга П. Вайса (п'єса «Марат/Сад»).
- Художні особливості п'єс Т. Уільямса «Трамвай «Бажання», А. Міллера «Смерть комівожера».
- Гуманістична спрямованість п'єс «Політ над гніздом зозулі» К. Кізі і Д. Вассермана, «Амадей» П. Шеффера, «Гарольд і Мод» К. Хігінса.
- Творчість М. Куліша – вершина національної драматургії ХХ ст.
- Типи героїв і конфліктів у п'єсах Арбузова, Розова, Володіна. Філософська драма (Е. Радзинський «Бесіди з Сократом»)
- Естетична новизна драматургії О. Вампілова («Качине полювання», «Старший син», «Минулого літа у Чулімську», «Провінційні анекдоти»).

Список рекомендованої літератури:

1. Гончарова-Грабовская С. Комедия в русской драматургии конца ХХ – начала ХХІ века: учебное пособие, 2008 г.
2. Громова М. Русская драматургия конца ХХ – начала ХХІ века: учебное пособие, 2007 г.
3. Драматургия 20 века / О. Б. Кушлина – книга вторая, 2008 г.
4. Залеська-Онишкевич Л. Текст і гра. Книга про українську модерн драму, 2009 р.
5. Канунникова И. Русская драматургия ХХ века: учебное пособие, 2003 г.
6. Кудрявцев М. Драма ідеї в українській новій літературі ХХ ст, 1997 р.

7. Михайлін І. Жанр трагедії в українській радянській драматургії, 1989 р.
8. Пять драматургов под одной обложкой: сб. англояз. пьес, 1991 г.
9. Свєрбілова Т. Від модерну до авангарду: жанрово-стильова парадигма української драматургії першої третини ХХ ст., 2009 р. Черкаси.
10. Стайн Дж. Сучасна драма в театрі та театральній практиці. Книга 3. Експресіонізм та епічний театр. Львів: ЛНУ, 2004 р.
11. Українська драматургія. Золота збірка, 2009р., Харків
12. Шаповал М. Новітня конфігурація української драми: путівник ілюзорного світу // Страйк ілюзій: антологія сучасної української драматургії. Київ: Основи, 2004 р.
13. Болоцян І. «Новая драма»: жизнь в текстах // Современная драматургия, 2006 г., №1, стр. 158-170.
14. ДРАМАТУРГИЯ [Електронний ресурс] // Универсальная научно-популярная энциклопедия Кругосвет – Режим доступу до ресурсу: https://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/teatr_i_kino/DRAMATURGIYA.html.
15. Студия _Драматургия 20 века_.html [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dramaturgija-20-veka.ru/>.

Завдання 3:

5. Підготувати та законспектувати лекцію від 25.05 з теми:
«Тенденції розвитку сучасної драматургії», розкриваючи наступні аспекти:

• **Теми, ідеї, герої у творчості провідних сучасних драматургів** (Я. Гловацький «Четверта сестра», Е. Е. Шмітт «Загадкові варіації», О. Шипенко «Археологія»).

• **Російська сучасна «нова драма»** (М. Коляда, В. Сігарєв, І. Верипаєв, Є. Гришковець – одні з найпопулярніших російських драматургів-представників «нової драми»).

• **Українська драматургія: тенденції розвитку.**

1995 рік – заснована гільдія драматургів України.

1999 рік – Фестиваль сучасної української драматургії (Н.

Ворожбит, Я. Стельмах та ін.).

2002 рік – реалізація проекту «Наша драма».

Пропаганда сучасної драматургії Центром театрального мистецтва імені Леся Курбаса.

Проект «Тиждень актуальної п'єси» (організатори – драматург Н. Ворожбит, режисер А. Май).

З нових тенденцій української драматургії та європейської сцени з'являється популярний проект «Drama.Ua».

Один з популярних авторів – М. Курочкін, представник напряму «нова драма», який працює сьогодні за межами України (у київському Молодому театрі йшла вистава «Стальова воля» за його п'єсою, яка отримала приз 1999 року «За пошуки нових шляхів у драматургії»).

«Нова драма», порушуючи такі гостросоціальні проблеми, як СНІД, наркоманія, випадковий секс, створює революційний репертуар у сучасному театрі, одна з актуальних п'єс цього небезпечного напряму – п'єса М. Курочкіна під епітажною назвою «Горілка, трахання і телевізія».

• **Нова генерація українських сучасних драматургів.**

На міжнародній арені сьогодні українську драматургію представляють такі відомі автори, як *Неда Неждана, Наталя Ворожбит, Павло Ар'є*; одна з найвідоміших п'єс Неди Нежданої «Той, хто відчиняє двері» стала переможцем світового конкурсу Всесвітньої Організації Жінок-Драматургів. П'єси цих драматургів перекладені різними мовами й ідуть у багатьох країнах світу. Н. Ворожбит – автор п'єс «Житіє простих», «Зерноховище», «Дівчинка з сірниками» та ін.

Театральний простір незалежної України характеризує активний пошук сучасних драматургічно-сценічних форм з метою оновлення вітчизняного театру, в цьому процесі одне з провідних місць займає творчість П. Ар'є – «На початку і наприкінці часів», «Слава героям», «Кольори».

• **Жанр «читки» та інші форми популяризації драматургії.**

В Україні з середини 2000-х років проходять читання сучасних українських авторів у рамках драматургічної лабораторії «Тиждень актуальної української п'єси»; українські драматурги демонструють поліжанровість і полістилістику. Одне з найактуальніших завдань для українського театального простору – об'єднання розрізнених

драматургічних осередків, вихід розмови про актуальну українську драматургію на ширший рівень, наступний крок – реалізація творів вітчизняних авторів на кону українських театрів. Один з проєктів Національного центру театрального мистецтва ім. Леся Курбаса – «Майдан. До і після», в рамках якого видана антологія п'єс під такою ж назвою.

Мистецтво драматургії на постмодерністському просторі характеризує полістилістика та поліжанровість. Сучасна драматургія представила різні моделі героїв, реалізуючи їх в рамках таких естетичних систем, як реалізм, модернізм і постмодернізм. Домінує герой «соціально-екзистенціальний» і «соціально-антологічний». Драматурги орієнтуються на екзистенціальну проблематику, пов'язуючи її з соціальною, тому філософія існування «соціально-екзистенціального» героя виражена у пошуках не стільки сенсу життя, скільки в прагненні впоратися з тягарем своєї долі, долаючи страх, самотність і відчуженість. Модель цього героя орієнтована на пошуки самовизначення в нових умовах соціуму. У драматургії поч. ХХІ ст. з'явилася гостра проблематика, особливе місце займають маргінальні герої. Органічне поєднання реального та ірреального, їх взаємодія в рамках художнього простору п'єси стає характерним для поетики п'єс постмодерністської течії.

Напрямок *«нова драма»* виник у Росії з падінням СРСР і пов'язаний зі створенням 1998 року драматургом О. Казанцевим *Центром драматургії та режисури в Москві*. На початку 1990-х років п'єси таких драматургів, як М. Угаров, О. Михайлов, А. Образцов були визначені критиками як «нова драма», або «нова хвиля», поетика їх п'єс відрізнялася метафоричністю, яскраво вираженою конструкцією ігрових відносин та високим інтелектуальним рівнем; вони затвердили себе як послідовники «нової хвилі», яка відродила у 1970-1980-і роки традицію критичного реалізму і модернізму, але якщо драматурги «нової хвилі» шукали причини соціальних негараздів, то представники «нової драми» 1990-х років намагалися осмислити явище і знайти моральні орієнтири в суспільстві; виникла потреба у нових ідеалах соціального і духовного життя – відбулася зміна художньої

парадигми в драматургії, оновилася її поетика. Обидві «нові драми» частково різнить невизначений фінал, рефлексія героя, відчуття безвиході, децентралізація дії, інтерес до зображення особи, яка перебуває в критичній ситуації переломної епохи. До нової «нової хвилі» пізніше приєдналися Є. Гришковець, В. Сігарєв, М. Курочкін, брати Преснякови, І Верипаєв та інші, в цих п'єсах сильніше відчутно умовно-символічний та ігровий початки, увага до раніше табуйованих сфер зображення життя (включаючи еротику), використання ненормативної лексики, нового синтаксису, в якому величезне навантаження несе слово; «нова драма» успадкувала іронію, зображення страшного побуту і дисгармонію соціуму як наслідок невлаштованості людини в цьому світі; в сучасній «новій драмі» виявляється аномативність: порушення класичної системи «зав'язка – розвиток дії – кульмінація – розв'язка», частіше текст п'єси представляє собою суцільний діалог без ремарок; деякі драматурги, навпаки, особливу роль надають ремаркам; з'явилися п'єси, у яких драматургічна тканина нагадує «потік свідомості», виникають п'єси-прози (близькі до них п'єси Гришковця, в яких яскраво виражене епічне начало).

«Нова драма» має риси європейського *new writing* – трагічну тональність, жорстокість, самотність, представленої М. Равенхіллом, С. Кейн, В. Швабом, М. фон Майєрбург. При неоднозначній її оцінці існує і негативна, виражена зневажливо – «сраматургія»; жорстокий натуралізм, приправлений щирістю (сповідь-монолог, інтимна довірливість), впливає на глядача, чого домагається і документальна драма.

Складний жанрово-стильовий характер сучасної драматургії відображає неоднорідність її напрямків і течій; в сучасній драматургії представлені найрізноманітніші жанри – від драми абсурду до трагедії, і домінує жанр комедії. В цій драматургії утверджується модель людини пострадянської, пост-тоталітарної, руйнується стереотип позитивного героя, у драматургію приходять герой, який характеризується відсутністю в ньому смислової визначеності «поганий-добрий», цим обумовлена і авторська позиція: вона інколи дуже невизначена, і співчутлива, і засуджуюча. Найчастіше у сучасного «бездіяльного героя» майбутнього немає, його сьогодні – безпросвітне.

«Документальна драма» – один з найважливіших напрямків у сучасній драматургії, драматурги і режисери працюють над новою технікою *«вербатім»* (від англ. – дослівно), за допомогою якої вибудовується документальний текст; *«вербатім»-п'єса* будується на основі інтерв'ю, проведених драматургом з реальними людьми однієї соціальної групи або об'єднаних соціокультурними характеристиками і обставинами (наприклад, наркомани, бомжі, злочинці, працівники телебачення, піарники), драматург або актор переймає вербальну і невербальну поведінку людини, щоб втілити її у виставі, де герой буде ідентичний реальній особистості.

Документальний театр відрізняє антибуржуазність та антигламурність, це протест проти міщанського, мейнстримного, який виражається у виборі героїв-маргіналів і неприємних тем, постановці незручних запитань, в правді замість майстерності – глядач знає: *«Все що я бачу, було насправді»*, – таким був девіз першого фестивалю документальної п'єси. Документальний театр фіксує реальність часу, зображення якого подається натуралістично, а проблематика – гостро-соціальна. На початку ХХІ ст.

документальний театр змінив принцип режисури, спосіб акторського існування на сцені, свідомість глядача. У вітчизняний і зарубіжний театр правда життя прийшла за часів світового авангарду в 1920-х роках, а потім інтерес до неї відновився в 1960-х (класичний зразок – п'єса *«Дізнання»* німецького драматурга П. Вайса, в якій монтується стенограма суду над нацистами), особливо в Німеччині, Великобританії, США. Досвід Заходу став відкритим для Росії та України лише наприкінці ХХ ст., коли в 1999 році в Москві пройшли творчі семінари лондонського Роял Корту, представники якого познайомили драматургів, режисерів і акторів з новою технікою *«вербатім»*.

У драматургії поч. ХХІ ст. на перший план вийшли такі соціальні проблеми, як наркоманія (*«Сни»* І Верипаєва,) тероризм (*«Тероризм»* братів Преснякових), чеченська війна (*«Солдатські листи»* Є. Калужських), злиденна старість (*«Російська народна пошта»* О. Богаєва), конфлікт підлітка із середовищем (*«Пластилін»* В Сигарєва). До нетрадиційної, експериментальної драми можна віднести п'єсу *«вербатім»* (*«Солдатські листи»* Є. Калужських, *«Кисень»* І. Верипаєва, *«Бездомні»* А. Родіонова та М. Курочкіна).

Особливе місце в сучасній драмі зайняла «маленька людина» («Російська народна пошта» Багаєва, «Дівчина моєї мрії» Коляди) і «звичайна людина» («Як я з'їв собаку» Гришковця, п'єси Птушкіної та ін.). Сучасна драматургія запропонувала своє бачення життя, свій погляд на дійсність. Локалізація простору і часу, поєднання в ньому реального та ірреального свідчить про те, що драматурги намагаються зрозуміти і відобразити складну пострадянську дійсність в художньому просторі свого універсуму; правда, не завжди це вдається зробити на високому художньому рівні.

Прочитати та проаналізувати п'єси:

- Шміт Е.-Е. «Загадкові варіації».
- Ар'є П. «Сталкери».
- Ворожбит Н. «Житіє простих».
- Неждана Неда «Той, хто відчиняє двері».
- Верипаєв І. «Кисень».
- Гловацький Я. «Четверта сестра».
- Гришковець Є. «Як я з'їв собаку».
- Сігарєв В. «Фантоми болю», «Пластилін».

Розглянути і законспектувати наступні поняття:

- Російська «нова драма» поч XXI ст.
- New writing.
- П'єса «вербатім».
- Українська «нова драма» поч XXI ст.

Список рекомендованої літератури:

1. Шаповал М. Новітня конфігурація української драми: путівник ілюзорного світу // Страйк ілюзій: антологія сучасної української драматургії. Київ: Основи, 2004 р.
2. Болоцян И. «Новая драма»: жизнь в текстах // Современная драматургия, 2006 г., №1, стр. 158-170.
3. ДРАМАТУРГИЯ [Електронний ресурс] // Универсальная научно-популярная энциклопедия Кругосвет – Режим доступа до ресурсу: https://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/teatr_i_kino/DRAMATURGIYA.html.

4. Студия _Драматургия 20 века_.html [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dramaturgiya-20-veka.ru/>.
5. Неда Неждана_ «П'еса – це чути простір» [Електронний ресурс] // Українська літературна газета. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://litgazeta.com.ua/news/neda-nezhdana-p-yesa-tse-chuty-prostir/>.
6. За сценаріями Наталії Ворожбит знімали «Кіборгів» і «Школу» Гай Германіки. Зараз вона дебютує як режисер — профайл theБабеля [Електронний ресурс] // Бабель. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://thebabel.com.ua/texts/35884-za-scenariyami-nataliji-vorozhbit-znimali-kiborgiv-i-shkolu-gay-gemaniki-zaraz-vona-debyutuye-yak-rezhiser-profayl-thebabela>.
7. Павло Ар'є_ Є така професія — драматург __ Theatre __ сучасний театр в Україні [Електронний ресурс] // Theatre __ сучасний театр в Україні. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://teatre.com.ua/modern/avlo-re--taka-profesija-dramaturg/>.